

OpenAIRE2020 i otvoreni pristup publikacijama i istraživačkim podacima u Europskoj uniji

dr. sc. Bojan Macan¹

dr. sc. Jadranka Stojanovski^{1, 2}

¹ Institut Ruđer Bošković, Centar za znanstvene informacije, Bijenička cesta 54, 10000 Zagreb

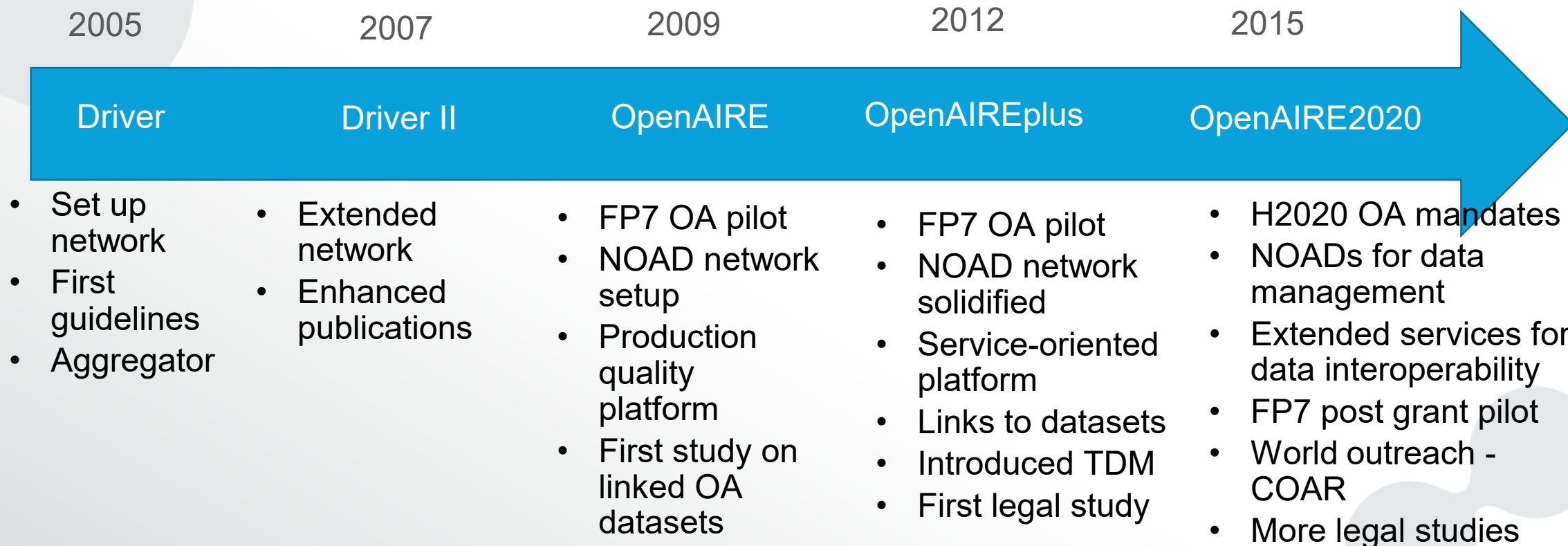
² Sveučilište u Zadru, Odjel za informacijske znanosti, M. Pavlinovića bb, 23000 Zadar

OpenAIRE

- projekti financirani od strane Europske komisije
- OpenAIRE2020 (2015. – 2018.)
- Cilj: izgraditi pan-europsku infrastrukturu (interoperabilni digitalni repozitoriji i nacionalne službe za podršku) koja će biti podrška ostvarivanju otvorenog pristupa u Europi

Kratka povijest

Preuzeto iz: Manola, N.; Ross-Hellauer, T. OpenAIRE - An Open Knowledge & Research Information Infrastructure. OpenAIRE2020 Advisory Board, September 21, 2015

OpenAIRE portal

- OpenAIRE portal (<https://www.openaire.eu/>)
- infrastruktura izgrađena u sklopu OpenAIRE projekata
- 711 OpenAIRE kompatibilnih pružatelja podataka (preko 6600 izvora koji pružaju otvoreni pristup digitalnim objektima (digitalnih repozitorija (publikacija i istraživačkih podataka), agregatora repozitorija, časopisa i agregatora časopisa))
- sadrži i podatke o povezanosti publikacija s projektima i istraživačkim podacima
- razvoj funkcionalnosti po uzoru na CRIS sustave

Zenodo

- URL: <https://zenodo.org/>
- infrastruktura izgrađena u sklopu OpenAIRE projekata
- zamjenski digitalni repozitorij za sve europske znanstvenike čije institucije nemaju vlastiti digitalni repozitorij
- mogućnost pohranjivanja publikacija, postera, prezentacija, istraživačkih podataka, softvera, audio i video zapisa i dr.
- interoperabilan je s OpenAIRE infrastrukturom

POLITIKA EUROPSKE UNIJE VEZANO UZ OTVORENI PRISTUP

i kako se to odražava na znanstvenike u Hrvatskoj?

Europska komisija i otvoreni pristup

- [Recommendation on access to and preservation of scientific information](#) (srpanj 2012.)
 - rezultati znanstvenih istraživanja (znanstvenoistraživački podaci i publikacije) koja su financirana javnim novcem trebaju biti diseminirani u otvorenom pristupu
- [Fact sheet: Open Access in Horizon 2020](#) (9.12.2013.)
- [HORIZON 2020 : Multi-beneficiary General Model Agreement](#) (11.12.2013.)
- [Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020](#) (11.12.2013.)

SHARE

27K

818

The Competitiveness Council meeting in Brussels this week.

EU Competitiveness Council

In dramatic statement, European leaders call for 'immediate' open access to all scientific papers by 2020

By **Martin Enserink** | May. 27, 2016, 2:30 PM

26.-27.5.2016. - Vijeće za konkurentnost Europske unije (COMPET) postavilo je cilj da svi radovi financirani javnim sredstvima budu javno dostupni do 2020. godine!

Zahtjevi iz Obzora 2020

1. pohraniti strojno čitljivu inačicu *završne verzije rukopisa prihvaćenog za objavljivanje (postprint)* ili *izdavačeve verzije rada* u repozitorij znanstvene literature
2. osigurati otvoreni pristup pohranjenoj publikaciji
 - samoarhiviranje određene verzije rada u repozitorije
 - objavljivanje u OA časopisima + samoarhiviranje u repozitorij

Na samoj publikaciji navesti:

“This project has received funding from the *[European Union’s Horizon 2020 research and innovation programme]* *[Euratom research and training programme 2014-2018]* under grant agreement No [Number]”

Zahtjevi iz Obzora 2020

- bibliografski metapodaci u repozitoriju moraju sadržavati sljedeće podatke:
 - izraze: [*"European Union (EU)" and "Horizon 2020"*] ili [*"Euratom" and Euratom research and training programme 2014-2018*];
 - naziv akcije, akronim i broj projekta (grant number);
 - datum izdavanja, podatak o eventualnom embargo periodu i trajni identifikator publikacije (npr. DOI broj)
- preporučljive su CC-BY i CC-0 licence
- preporučljivo korištenje identifikatora autora (npr. ORCID)
- preporučljivo pohranjivanje izvornih znanstvenih podataka gdje god je to moguće (*Open Data Pilot*)
- preporučljivo korištenje OpenAIRE infrastrukture, odnosno kompatibilnih institucijskih repozitorija (npr. FULIR)

Pilot projekt FP7 post-grant OA

- fond: 4 mil EUR
- mogućnost plaćanja troškova objave radova (APC) u otvorenom pristupu
- UVJETI:
 - radovi nastali na temelju FP7 projekata koji su završili (do 2 godine nakon završetka)
 - maksimalno 3 publikacije po projektu
 - publikacije moraju biti recenzirane i ako je moguće dostupne pod CC-BY licencom
 - publikacije moraju biti pohranjene u OpenAIRE kompatibilan repozitorij
 - radovi u časopisima i sl. (maks. 2000 EUR) i monografije (maks. 6000 EUR)
- više informacija na: <https://postgrantoapilot.openaire.eu>

Open Data Pilot

- obveza pohrane i objave istraživačkih podataka nastalih u okviru projekata financiranih od strane EK u sklopu okvirnog programa Obzor 2020
- obuhvaća 7 velikih područja:
 - *Future and Emerging Technologies*
 - *Research infrastructures – part e-Infrastructures*
 - *Leadership in enabling and industrial technologies – Information and Communication Technologies*
 - *Societal Challenge: 'Secure, Clean and Efficient Energy' – part Smart cities and communities*
 - *Societal Challenge: 'Climate Action, Environment, Resource Efficiency and Raw materials' – except raw materials*
 - *Societal Challenge: 'Europe in a changing world – inclusive, innovative and reflective Societies'*
 - *Science with and for Society*

Open Data Pilot - zahtjevi

1. izrada plana upravljanja istraživačkim podacima (engl. *Data Management Plan* - DMP) tijekom prvih 6 mjeseci trajanja projekta (i naknadno ažuriranje)
2. pohrana u digitalne repozitorije istraživačkih podataka (institucijski/područni/nacionalni digitalni repozitoriji ili ZENODO)
3. omogućavanje pristupa podacima, njihovog rudarenja (engl. *data mining*), iskorištavanja, reprodukcije i diseminacije u otvorenom pristupu (CC-BY ili CC0 licenca)
4. pružanje informacija o alatima i instrumentima potrebnim za validaciju rezultata

Open Data Pilot – mogućnost izuzeća

- mogućnost izuzeća od obveze pohranjivanja istraživačkih podataka u digitalne repozitorije u otvorenom pristupu:
 - očekuje se komercijalizacija rezultata istraživanja
 - sigurnosni razlozi
 - potreba zaštite osobnih podataka
 - ugrožavanje postizanja glavnog cilja istraživanja
 - projekt kao rezultat svojih aktivnosti neće imati nikakve istraživačke podatke
 - drugi opravdani razlozi
- izuzeće se može zatražiti u fazi prijave projekta i/ili tijekom same provedbe projekta

Digital Curation Center

DMPonline

<https://dmponline.dcc.ac.uk/>

Izvorni kod:

https://github.com/DigitalCurationCentre/DMPonline_v4

PROBIOPS Plan

13/13 questions answered

approx. 60% of available space used (max 3 pages)

Plan details

Generic DMP

Share

Export

Data Collection (2 questions, 2 answered)

Documentation and Metadata (1 question, 1 answered)

Ethics and Legal Compliance (2 questions, 2 answered)

Storage and Backup (2 questions, 2 answered)

Selection and Preservation (2 questions, 2 answered)

Data Sharing (2 questions, 2 answered)

Responsibilities and Resources (2 questions, 2 answered)

Kako ispuniti zahtjeve Obzora 2020?

- samoarhivirati cjelovite tekstove radova objavljenih u recenziranim publikacijama u:
 - matične institucijske repozitorije kompatibilne s OpenAIRE infrastrukturom
 - npr.: **FULIR** (<http://fulir.irb.hr/>), **Repozitorij Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu** (<http://medlib.mef.hr/>) i dr.
 - **ZENODO** (<https://zenodo.org/>) – zamjenski repozitorij za sve institucije koje nemaju vlastiti digitalni repozitorij kompatibilan s OpenAIRE infrastrukturom
 - **HRČAK** (<http://hrcak.srce.hr>) – OpenAIRE kompatibilan
 - **CROSBI** (<http://bib.irb.hr>) – radi se na OpenAIRE kompatibilnosti
 - **DABAR** (<https://dabar.srce.hr/>) – radi se na OpenAIRE kompatibilnosti

DABAR – Digitalni akademski arhivi i repozitoriji

- centralizirano implementirana i održavana infrastruktura za uspostavu i održavanje digitalnih repozitorija i pružanje otvorenog pristupa znanstvenim informacijama
- namijenjena ustanovama i drugim dionicima iz sustava znanosti i visokog obrazovanja
- omogućuje jednostavnu i besplatnu uspostavu digitalnog repozitorija na infrastrukturi Srca
- partnerske institucije:
 - Institut Ruđer Bošković
 - Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
 - Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet
 - Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet
 - Sveučilište u Zagrebu, Sveučilišni računski centar
- suradnja pojedinaca iz ostalih hrvatskih akademskih i istraživačkih ustanova kroz radne skupine (<https://dabar.srce.hr/partneri>)

DABAR

- trenutno 96 otvorenih institucijskih repozitorija (2/3 aktivnih)
- omogućeno pohranjivanje završnih i diplomskih radova te doktorskih disertacija
- intenzivno se radi na razvoju funkcionalnosti Dabra i omogućavanju pohranjivanja ostalih vrsta objekata:
 - radovi u časopisima
 - radovi u zbornicima s konferencija
 - poglavlja u knjigama
 - knjige
 - audio i vizualna građa...
- planirana interoperabilnost s OpenAIRE infrastrukturom

Kako postići otvoreni pristup znanstvenim informacijama?

- propisivanje obveza stavljanja radova u otvoreni pristup (objavljivanje u OA časopisima i/ili pohranjivanje u OA repozitorije)
- donose ih države, institucije, agencije koje financiraju znanost
- Europska komisija (Obzor 2020), National Institutes of Health (NIH)
- Hrvatska:
 - Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju iz 2013. godine – obaveza pohranjivanja završnih radova i doktorskih disertacija u digitalni repozitorij NSK
 - Hrvatska deklaracija o otvorenom pristupu (2012.)
 - [Odluka o obvezi pohrane znanstvenih, stručnih i popularnih radova u Repozitorij Instituta Ruđer Bošković - FULIR](#)

Hrvatska - izazovi

- propisivanje obveze pohranjivanja publikacija i istraživačkih podataka u digitalne repozitorije i omogućavanja otvorenog pristupa istima
- osvještavanje znanstvenika o potrebi dijeljenja publikacija i istraživačkih podataka u otvorenom pristupu
- osvještavanje znanstvenika o važnosti zadržavanja određenih autorskih prava nad znanstvenim radovima
- izgradnja kvalitetne infrastrukture za pohranjivanje i dugoročno očuvanje publikacija i istraživačkih podataka
- edukacija stručnjaka/knjižničara/znanstvenika

Kontakt

Institut Ruđer Bošković, Centar za znanstvene informacije
- OpenAIRE helpdesk za Hrvatsku -

openaire@lib.irb.hr

